

Bijzondere zeilprestaties zijn niet alleen voorbehouden aan mensen uit de categorie Bekende Nederlanders. Zeilen belicht een aantal wat minder bekende zeilers met bijzondere reizen achter de boeg onder de noemer 'Onbekende beroemdheden'.

Jan van Staveren

HIJ ZIET HET

Jan van Staveren won als wedstrijdzeiler veel prijzen en trofeeën. Wat maakte hem zo buitengewoon succesvol?

Tekst MICHEL VAN STRATEN Beeld UIT DE ARCHIEVEN VAN JAN VAN STAVEREN

Ik heb heel, heel veel verloren. Wil je dat wel goed opschrijven?" De nu 93-jarige Jan van Staveren herhaalt zijn uitspraak, om zeker te zijn dat hij goed geciteerd wordt. "Ik heb veel meer verloren dan gewonnen," vult hij aan. Duidelijk. Wat ook duidelijk is, is dat hij heel, heel veel heeft gewonnen. Negentien nationale kampioenschappen, in zeven verschillende soorten boten: Flying Dutchman, Zestienkwadraat, Randmeer, Draak, Sharpie (twee keer), de 5,5 Classic (twee keer) en zelfs elf keer in de Regenboog. Ook werd hij meerdere keren kampioen onder de kampioenen, waarover later meer, en één keer Europees kampioen (FD-klasse). Daarbovenop werd Jan van Staveren genomineerd voor de Conny van Rietschoten-trofee, voor zijn prestaties in de wedstrijdsport. Een bijzondere erkenning. Helemaal bijzonder is dat Van Staveren die erkenning twee keer mocht krijgen, in 1985 en in 1991.

Niet van een vreemde

De eerste trofee die ik zie wanneer ik zijn woning betreed in Leimuiden, is "een van de eerste prijzen" die Van Staveren heeft gewonnen. 'Kampioen Regenboogklasse 1963' meldt het sierbord. Maar bij nadere bestudering zie ik niet de naam Jan, maar Cor van Staveren erop staan. Van vader Cor heeft Jan het zeilen geleerd. Hoe kan het ook anders, met een woning direct aan het water van de Oude Wetering, op een steenworp afstand van de Braassem? Pal naast het huis waar Jan nu alweer een halve eeuw woont, staat zijn ouderlijk huis. Jans opa was de pontbaas van het veer dat de twee oevers van de Oude Wetering met elkaar verbindt. Als ik uit het raam kijk van de woning, zie ik een pontje heen-en-weer

gaan; het zal grofweg zo'n eeuw geleden zijn sinds de tochten van zijn opa met zijn pont. Diezelfde opa had een zeilbootje, om lekker mee op de Braassem te zeilen. Toerzeilen, want wedstrijden werden er in zijn tijd nog niet gevaren. Vader Cor, van dat sierbord uit 1963, werd verdienstelijk wedstrijdzeiler. In 1926 kocht hij een houten Regenboog, zeilnummer 39. Twee jaar later deed hij mee aan de Olympische Spelen. Nog op de Zuiderzee, jawel, want de Afsluitdijk zou pas vanaf 1932 voor beschutting gaan zorgen. Cor haalde het podium en mocht een zilveren medaille mee naar huis nemen. In 1952 werd hij nationaal kampioen in de Regenboog. En in 1963 deed hij dat nogmaals, inmiddels 74 jaar oud.

Succesfactoren?

Paplepel. Maar is er meer? Om daar achter te komen volg ik Van Staveren naar zijn woonkamer op de eerste verdieping, die uitkijkt over het water. "Ja, daar heb ik altijd veel plezier van gehad." Ik kijk rond en stuit op andere trofeeën. Medailles, plasticen, foto's, schilderijen, miniaturen. Jan van Staveren heeft veel wedstrijden gewonnen, dat is duidelijk. Een voorland als dat van zijn opa en zijn vader, en een achtertuin die grenst aan zeilwater hebben ongetwijfeld geholpen, maar dat kunnen niet de enige succesfactoren zijn geweest. Hoe verklaart Van Staveren zijn vele successen, vraag ik hem. "Ik zou het niet weten." Weinig verhelderend, zo'n antwoord, dus ik dring aan. "Nou, ik had zeker een bepaald gevoel voor wedstrijdzeilen. En dat heb ik een beetje uitgebuit. Dat is tevoorschijn gekomen." Tja. Dat gevoel voor wedstrijdzeilen hebben er meer, denk ik.

Maar die hebben niet allemaal de palmars van deze meneer. Van Staveren vervolgt: "Er zijn meer hele goeie hoor. Toevallig heb ik gister nog wat zitten lezen over m'n buurman." Van Staveren begint te vertellen over Bart Kraan, die vroeger naast hem woonde. De twee zeilden veel. Samen, maar tijdens wedstrijden vooral tegen elkaar. En ze maakten elkaar beter, want ze bleken vaak elkaars sterkste concurrenten. "Ik heb nooit een sterkere tegenstander gehad dan m'n buurman. Dat is ook toevallig, hè?"

Bootgevoel

Ik vind dat 'bepaald gevoel voor wedstrijdzeilen' niet een heel bevredigend antwoord op de vraag wat zijn successen verklaarde. Maar als ik later een anekdote lees over een wedstrijd in 1970, begint me te dagen dat het misschien toch niet helemaal een loos antwoord was. In het jubileumboek *100 Jaar Regenboog* staat beschreven dat Van Staveren eens een Regenboog overnam van iemand die er heel ongelukkig mee was. "Jan, ik heb er alleen maar verdriet van," had deze hem gemeld. "Ik heb het nu een paar keer geprobeerd, maar hij wil niet." Van Staveren vroeg of hij het eens mocht proberen. Dat was goed. "We haalden hem op donderdag op, besteedden de vrijdag aan de trim en werden vervolgens op het Alkmaardermeer Nederlands kampioen." Zijn overwinning stuitte op ongelof. Hoe kon het dat een boot die eerder niet vooruit te branden was, nu iedereen naar huis zeilde? "Zeilers vroegen zich af hoe het kwam dat de 96 ineens zo snel was. Ik had er niks bijzonders aan gedaan, maar ze geloofden me niet. Ik stelde voor de boot op de trailer te zetten en hem helemaal opnieuw te laten meten. Ik zei erbij: als er

ONBEKENDE BEROEMDHEID

ook maar iets aan mankeert, stop ik meteen. Er mankeerde natuurlijk niets aan. Een jaar later werden we weer kampioen!”

Goede trim

Later in het gesprek probeer ik nog eens te informeren naar zijn geheim. “Weet ik niet,” is steeds het afgemeten antwoord. Het lijkt wel alsof Van Staveren het er niet over wil hebben. Bescheidenheid? Ik duik later nogmaals in het boek *100 jaar Regenboog* en lees: “Weet je, een goede trim is het halve werk. Ze hebben me wel gevraagd naar mijn geheim, maar dat heb ik niet. Het belangrijkste is dat je de zeilen er zo netjes mogelijk op zet. Dat klinkt eenvoudig, maar als je ziet hoe sommige zeilers de zaak er op hebben staan ... Ik heb mensen zien varen, dat ik dacht: nou, jij had net zo goed in de haven kunnen blijven. (...) Je moet de mast zó neerzetten, dat hij goed op het roer ligt. Monnikenwerk? Nee hoor, een kwestie van even de tijd nemen en er gevoel voor krijgen.”

Wolkjes en bovenboeien

Maar: elke wedstrijdzeiler weet toch hoe belangrijk trim is? Misschien heeft Van Staveren meer geduld gehad en heeft hij er meer gevoel voor gekregen? Dat lijkt zeker het geval bij het lezen van het wedstrijdveld en de omstandigheden, getuige het verhaal dat Van Staveren vertelt over een wedstrijd die hij eens in Duitsland voer. “Ik had de Sneekweek gezeild met een wedstrijdzeiler als bemanning. En die man zei tegen me: je moet me beloven dat je één keer in mijn boot zeilt.” Dat wilde Van Staveren wel.

ZEVEN BOTEN

Jan van Staveren werd kampioen in Sharpie, Flying Dutchman, Zestienkwadraat, Randmeer, Draak, 5,5m en zelfs elf keer in de Regenboog. Toch antwoordt hij op de vraag welk van deze boottypes bij hem favoriet was, met: Draak. “De Regenboog is eigenlijk overtuigd. Een Draak is minder moeilijk te besturen.”

Het ging om een Star, tijdens een wedstrijd op de Möhnesee, een stuwmeer in Duitsland. “Er waren 45 Stars aan de start. En de hele zeilploeg voor de Olympiade van Duitsland was aanwezig.”

Na het optuigen op de wal legt Van Staveren het plan uit aan zijn bemanningslid. “Ik zeg: als we nou gaan starten, dan gaan we daar bij die vlag beginnen. Waarop die man zegt: ‘Dat kan toch nooit wat worden, iedereen zit daar bij het startschip.’ Ik zeg: ‘Prima, laat maar lekker zitten. Wij starten bij de rode vlag daar.’ Afijn, we gaan starten. Na 100 meter gezeild te hebben zeg ik: ‘We gaan overstag naar de bovenboei.’” Na dat gedaan te hebben zit de eigenaar te mompelen in zijn boot: ik begrijp hier helemaal niks van. “Wat snap je niet?” wil Van Staveren weten. “Nou, dat we nou één liggen,” is het antwoord.

Van Staveren had de omstandigheden goed ingeschat en de juiste tactische keuze gemaakt, want hun Star geeft de leidende positie niet meer weg en wordt eerste. Nog steeds tot ongeloof van de eigenaar. Het klinkt ook voor mij bijna te simpel om te geloven. Waarom nou juist die tactiek precies, vraag ik? “Nou, dat was de gunstige positie, bij die vlag.” Ja, maar waarom? “Vanwege de windrichting natuurlijk.” Maar die andere zeilers, waarom deden die dat dan niet? “Ja, dat weet ik niet,” antwoordt Van Staveren simpelweg. “Die zagen het niet.” En ja, waarom de ene het wel ziet en de andere niet, dat zal dan wel dat gevoel zijn. Of, zoals een collega-zeiler eens over hem zei in een interview op Zeilhelden.nl: “Hij kijkt naar de wolken, ziet een schaapje op de dijk en de wind draait. Daar word je gek van als wedstrijd-zeiler. Maar hij ziet het.”

Verliezen

Maar winnen gaat niet zonder verliezen. “De eerste vier jaar heb ik nooit anders dan een pak slaag gehad. Altijd verliezen.” Dat heeft hem wel gevormd, zegt hij. Je wordt er hard van. Verliezers kunnen trouwens op zijn respect rekenen. Want: “Je moet het maar vol kunnen houden, altijd maar slaag krijgen. Dat is niet zo fijn, hè? Dan moet je toch wel veel van de sport houden.” Om zijn respect kracht bij te zetten heeft hij eens een zilveren beker gekocht en ter beschikking gesteld om na Pinksterwedstrijden te verloten onder de Regenboogzeilers die tussen de tiende en twintigste plaats zijn geëindigd.

Hij denkt nog even terug aan zijn eigen vele verliezen. Wat deed dat toen met hem, qua motivatie? “Als ik na afloop thuis was ging ik over de wedstrijd zitten nadenken.

WIN EEN BOEK

We hebben dit keer een heel bijzonder boek om weg te geven, namelijk het monumentale *100 Jaar Regenboog*.

Wil jij kans maken op het door Jan van Staveren gesigneerde exemplaar? Mail dan naar info@zeilen.nl waarom jij graag voor dat boek in aanmerking komt.

Zeilen van de NK Regenboogklasse 1999: Jan van Staveren stevent af op de zege, terwijl Gerard van Drunen en Henk Barnhard aan de hoge bakboordzijde voor contragewicht zorgen.

Van Staveren werd kampioen in zeven verschillende klassen.

Een vol wedstrijdveld.

‘Ik ben mentaal wel gehard door die vier jaar dat ik niks gewonnen heb. Want ik was echt een vechter, tot de finishlijn toe’

Ik ben mentaal wel gehard door die vier jaar dat ik niks gewonnen heb. En daar heb ik later wel veel plezier van gehad. Want ik was echt een vechter, tot de finishlijn toe.” Van Staveren genoot van het wedstrijd-zeilen, naar eigen zeggen of hij nou won of verloor. Maar een slecht verlies was dat tijdens een FD-week op het IJsselmeer. Na een valse start met zijn Flying Dutchman moest hij terug om de eerste boei, en lag 44ste in het veld. Met volhouden en hard werken finishten ze alsnog als derde. “Mijn zus was erg ziek, en ik ging direct na de wedstrijd naar huis, naar haar. Daardoor was ik vergeten na de wedstrijd af te tekenen bij de wedstrijdleiding.”

Jan van Staveren, met enkele van zijn medailles.

De behaalde derde plek werd geschrapt uit de scores, waardoor ze de overwinning in het eindklassement misliepen. Had hij spijt? “Ja, wat dacht je. Dat is een unicum hoor, als je zo’n evenement kan winnen.”

Primus Inter Pares

Een unicum behaalde Van Staveren op een andere manier. Aan de bijzondere wedstrijd Primus Inter Pares (‘Eerste onder Gelijken’) doen kampioenen mee van allerlei verschillende wedstrijdklassen. Er wordt gevaren in een Zestienkwadraat, boten worden voor de eerste wedstrijd door loting toegewezen. De tweede wedstrijd vaart de winnaar van de eerste wedstrijd in de eerder als laatste geëindigde boot. En zo wordt er doorgeteld. Op deze manier heeft de eindwinnaar de zege echt aan zichzelf te danken, en niet aan het materiaal. Kampioen worden in een wedstrijdklasse is bijzonder; er verliezen er altijd veel meer dan er winnen. Vervolgens vanuit die klasse de eindzege behalen in de Primus Inter Pares is extra knap.

En dan is er Van Staveren: hij won de Primes Inter Pares drie keer, in 1962 (vanuit het Sharpie-kampioenschap), in 1975 (Regenboog) en in 1987 (Regenboog).

Laatste wedstrijd

In de vensterbank zie ik een plastic staan. Onder een mooie actiefoto van hem staat: ‘Ter herinnering aan de afscheidswedstrijd – Alkmaar 2018’. Wow, dat is niet eens heel lang geleden. Jan van Staveren is op het moment dat ik hem spreek, 93 jaar oud.

Hij voer zijn laatste wedstrijd op zijn 87ste! Ik ken tachtigers die minder sportief zijn. Vaart hij nog wel eens? Een toertochtje misschien, met iemand mee? “Niet veel meer.” Ook hier geen onverhulde trots, maar bescheidenheid.

Tot slot van ons gesprek vraag ik aan Jan van Staveren of hij het boek *100 jaar Regenboog* wil signeren; er is een mooi hoofdstuk aan hem gewijd in dat boek. De vier kilo wegende stoepregel van vijf centimeter dik heeft twee enorme witte pagina’s waar een hele vette paginagrote handtekening op kan.

“Hier?” vraagt Van Staveren. “Ja graag,” antwoord ik. Bovenaan een van de witte bladzijdes plaatst hij een minuscule kleine krabbel. Misschien heeft hij zichzelf hier meer mee getekend dan het boek? [Z](#)

LAATSTE WEDSTRIJD

In een kort filmpje wordt verslag gedaan van de dag van de laatste wedstrijd waar Jan van Staveren aan meedeed, op zijn 87ste.

Zie [Regenboogclub.nl/jan-van-staveren-87-zeilt-laatste-race](https://www.regenboogclub.nl/jan-van-staveren-87-zeilt-laatste-race), of scan de code.

